

De

NUMMER 18 /// JAARGANG 86 /// 3 JUNI 2011

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

*Het 'ik' van het
christelijk geloof*

Voorlezeres

Timemanagement

De ouderling

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie Prof. dr. Ad de Bruijne
(hoofdredacteur), drs. Heleen Sytsma - van Loo
(eindredacteur), drs. Bas Luiten, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand
voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar
schriftelijk of per e-mail te geschieden
(voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

*Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.*

Foto cover: Gert Snoeijer

www.dereformatie.nl

EEN BESCHAMENDE GESCHIEDENIS

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR ///

Nee, ik wil niet in de val trappen die Ewout Klei zo duidelijk beschrijft. Vorige week promoveerde hij aan de Theologische Universiteit te Kampen op de geschiedenis van het GPV. In zijn boek vertelt hij onder meer over de talloze principieel gemaakte conflicten uit het vrijgemaakte verleden. Tegelijk geeft hij enkele keren humoristisch commentaar door van dr. A.J. Verbrugh, die van al die ruzies weinig moest hebben. 'Ik word ziek van al die schuld belijdende en schuldbelijden eisende mensen om mij heen,' schreef Verbrugh ooit in een privé-notitie. Daarom zal ik dit stukje niet laten uitlopen in een sjabloonmatig pleidooi om schuld te belijden. Bovendien valt er gelukkig ook veel moois te melden uit de geschiedenis van het GPV. Het besef van publieke verantwoordelijkheid onder gereformeerde christenen is juist door het GPV sterk ontwikkeld. Ook droeg het GPV eraan bij dat gereformeerde christenen in de samenleving meestal bekend staan als goede burgers. En dat is nadrukkelijk een nieuwtestamentische opdracht!

Toch heb ik mij regelmatig geschaamd bij het beeld dat oprijst uit de geschiedenis van het GPV. Wat een energie is weggelekt in al die zwaar aangezette conflicten! Wat zijn christenen die bij elkaar hoorden, daardoor uit elkaar gespeeld. Wat een schade voor het evangelie en de naam van God. En hoe vertragend heeft de permanente discussie over ware kerk en samenwerking met andere christenen gewerkt op de noodzakelijke bundeling van christelijke krachten in een postchristelijke tijd. De oprichting van de RPF en later de ChristenUnie was onnodig geweest wanneer de vrijgemaakten elkaar op dit punt niet permanent hadden gegijzeld. Eigenlijk voldeed het GPV pas volledig aan haar roeping toen het zichzelf ophief...

Ook zonder theatrale pleidooien om schuld te belijden, is het goed om minstens tot bezinning te komen over deze geschiedenis. Het kan niet waar zijn dat we met zo'n verleden gewoon maar stilletjes veranderen en daar vervolgens mee weggomen.

IN DIT NUMMER

OUDERLING, WIE BEN JE?

Hoe ziet de ouderling tegenwoordig zichzelf en zijn rol in de gemeente? Een onderzoek onder ouderlingen geeft antwoord op die vraag. De belangrijkste conclusie is dat de ambtsopvatting behoorlijk in beweging is en in deze tijd opnieuw doordacht moet worden.

HERDERS GEZOCHT

De ouderling wordt graag vergeleken met een herder, een Bijbels beeld dat iets zegt over de waakzaamheid van de ambtsdrager en niet over de onmondigheid van de schapen. In dienst van de Opperherder wijzen aardse herders de weg.

VOORLEZERS

Zusters zijn vrij gemakkelijk tot de liturgische taak van het voorlezen van de Schrift in de eredienst toegelaten. Dat duidt op een enorme verschuiving in onze beleving van de rol van mannelijk en vrouwelijk. Erik de Boer schrijft opnieuw over man en vrouw in de kerk.

EN VERDER

398 VRAAG EN ANTWOORD /// **399** KUNST HOOGFEESTEN IN ICONEN /// **400** WANDELEN MET GOD

TIMEMANAGEMENT /// **405** COLUMN HET 'IK' VAN HET CHRISTELIJK GELOOF /// **405** WWW.DEREFORMATIE.NL ///

406 BIJBELTAAL GELOOF /// **408** BOEKBESPREKING LEVENSWIJSHEID VOOR BESTUURDERS ///

410 KORT NIEUWS, PERSBERICHTEN /// **412** UIT DE KERKEN ///

Ouderling, wie ben je?

TEKST: SIETSE GREVING, M.I.V. HET NIEUWE SEIZOEN ALS PREDIKANT VERBONDEN AAN DE GEREFORMEERDE KERK TE ALKMAAR /// FOTO: GERT SNOEIJER

De ouderling ziet zichzelf tegenwoordig het liefst als speler-coach, hij zou wel meer aandacht willen geven aan het missionaire aspect van zijn taak maar weet niet hoe, en hij vindt het belangrijk om goed te kunnen luisteren en zich goed te kunnen inleven in de gemeenteleden die aan zijn zorg zijn toevertrouwd.

Dat zijn de opvallendste uitkomsten van een onderzoek dat ik verricht heb onder ouderlingen van de GKv. In dit artikel krijgt u een beeld van hoe ouderlingen zelf over hun ambt denken en hoe ze dat in de toekomst profiel zouden willen geven. Ook probeer ik een aanzet te geven om verder door te denken over de gevonden resultaten.

Ambtsopvatting Over het ambt van ouderling is de afgelopen decennia veel geschreven. Maar hoe de ouderling zelf over zijn taak denkt, lees je niet veel. In het kader van mijn afstudeeronderzoek heb ik dat in beeld gebracht. Alle 250 ouderlingen en oud-ouderlingen van de afgelopen drie jaar van de provincie Friesland zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een omvangrijke enquête. Toen ik hetzelfde onderzoek uitvoerde onder zes aselect gekozen gemeenten uit de provincie Utrecht, waren de uitkomsten nagenoeg gelijk; vermoedelijk kun je de uitkomsten van mijn onderzoek dus representatief noemen voor alle ouderlingen in heel Nederland. Mijn eigenlijke afstudeeronderzoek had een missionaire insteek. Het vormde

tevens de afsluiting van mijn masterstudie Missionaire Gemeente aan de TU in Kampen. Wat ik graag wilde weten was: in hoeverre draagt de huidige ambtsopvatting van de ouderling in de GKv bij aan het functioneren als missionaire gemeente en welke missionaire potentie heeft het ambt van ouderling? Het begrip 'huidige ambtsopvatting' kun je opsplitsen in een normatieve component (hoe spreekt de Bijbel over het ouderlingenambt en hoe behoort het er volgens het bevestigingsformulier en de kerkorde uit te zien?) en een werkelijke component (hoe denken de ouderlingen zelf over hun ambt?).

De enquête die ik ontwikkel heb om dat laatste – de ambtsopvatting van de ouderling zelf – te beschrijven, bestond uit een aantal onderdelen: een uitgebreide vragenlijst met open en gesloten vragen, een lijst met een tiental stellingen waarop de geënquêteerden mochten reageren en tenslotte een lijst met metaforen waarbij men mocht aangeven in hoeverre die van toepassing waren op hun werk. Bijvoorbeeld: in hoeverre kunt u uw taak als ouderling vergelijken met die van een piloot, bestuurder, verpleger, speler-coach, herder, zaaier, evangelist, toeruster

enzovoort. De metaforen waren afgeleid uit de taakvelden bestuur, opzicht, pastoraat, activering en missionair. Op deze manier liet ik de ondervraagden via verschillende invalshoeken naar het profiel van ouderling kijken. Verder heb de ouderling ook naar het gewenste profiel gevraagd, dus hoe hij zijn ambt in de toekomst zou willen invullen.

Speler/coach Hoewel mijn onderzoek dus in wezen een missionaire insteek had, leverde het ook veel informatie op over wie die mannen daar voorin de kerk nou eigenlijk zijn en hoe ze zelf over hun taak denken. Hieronder volgen vijf algemene uitkomsten van de enquête:

■ De ouderling bestaat in de praktijk niet, er zijn ten minste twee groepen, namelijk besturende en pastorale ouderlingen.

Over de hele linie blijkt een verschil van inzicht over het profiel dat de ouderling zou moeten hebben. Dat is bijvoorbeeld zichtbaar in de reacties op de metafoor 'verpleger'. Heel wat ouderlingen vonden dat wel een stimulerende metafoor, maar bijna evenveel ouderlingen juist niet. Iets vergelijkbaars deed zich voor bij de metaforen 'piloot' en 'bestuurder'. Ook waren de geënquêteerden het bepaald niet eens over de stelling dat

*'Gemiddeld is een
ouderling in de GKv 51
jaar en met zijn derde
ambtstermijn bezig'*

ouderlingen tegenwoordig te veel gericht zouden zijn op de verzorging van gemeenteleden.

- Gemiddeld is een ouderling in de GKv 51 jaar en met zijn derde ambts-termijn bezig. Hij kan goed luisteren en zich goed inleven in anderen, hij is trouw en integer. Hij vindt zichzelf niet erg creatief, is nauwelijks bezig met getuigen buiten de gemeente en heeft weinig besef van de heiligheid van de gemeente.

Deze beschrijving van de werkelijkheid komt behoorlijk overeen met wat de ouderling zelf vindt dat hij zou moeten zijn. Norm en werkelijkheid lopen in de beleving van de ouderling soms wel uit elkaar op de punten 'uitstralen van Christus' liefde', 'man van gebed zijn', 'trouwe ambtsbediening', 'besef van heiligheid van gemeente' en 'Bijbelkennis'. Dat zijn bijna allemaal kwalificaties die met persoonlijk geloof te maken hebben. Kennelijk wordt op dat punt het grootste tekort gevoeld.

- Ouderlingen willen vooral naast de gemeenteleden staan en het werk samen met de gemeente doen. Alle meest stimulerende metaforen bevinden zich in het taakveld activering, de taakvelden bestuur en opzicht leveren de minst stimulerende metaforen, en de meest gekozen metafoor is die van de speler-coach. Dat wijst erop dat de ouderling er veel belang aan hecht dat het werk in de kerk samen met de gemeente gedaan wordt. Ouderlingen willen liever niet hun bijzondere positie benadrukken, maar beschouwen zichzelf als deel van het geheel. Misschien dat daarom de bestuurs- en opzichtfuncties onder druk staan; daarin onderscheidt de ouderling zich juist van de gemeenteleden. De ouderling staat dus liever

naast de gemeenteleden dan dat hij over hen waakt.

- In vergelijking met oudere ouderlingen zien de jongere ouderlingen zichzelf meer als vertegenwoordiger van God; je zou dat een sterker roepingsbesef kunnen noemen. Op de vraag: is de ouderling een vertegenwoordiger (1) van God, (2) van de gemeente of (3) van beide, antwoordde ongeveer driekwart van de oudere ouderlingen 'beide'. Opvallend is dat meer dan de helft van de jongere ouderlingen juist kozen voor de typering 'vertegenwoordiger van God'.
- De oorspronkelijke kernfunctie van de ouderling 'heiliging' staat sterk onder druk. Het werk van een ouderling staat van oudsher in een ethisch kader. Er bestond altijd een koppeling tussen het huisbezoek en de toegang tot het heilig avondmaal. De vraag is of die opzichtfunctie in de huidige ambtspraktijk nog wel functioneert. De metaforen 'kwaliteitscontroleur' en 'heiligheidbewaker' werden door de ondervraagde ouderlingen sterk afgewezen, met als motivering dat de kwaliteit van het geloofsleven niet mag, niet kan, niet hoeft gepeild te worden. Dat doet vragen rijzen naar de plek van heiliging in de vrijgemaakte spiritualiteit en naar wat er nog over is van de oorspronkelijke kerndimensie van het ouderlingenambt: het opzicht.

Missionair? Een aantal uitkomsten van de enquête werk ik nu verder uit. Allereerst een paar opmerkingen over het missionaire taakveld van de ouderling.

Het huidige bevestigingsformulier voor ouderlingen somt taken op die binnen de gemeente liggen. Zijn ouderlingen daarom van zichzelf ook niet zo gericht op het uitdragen van het evangelie? De meeste ouderlingen zeggen zelf als gemeentelid wel missionaire contacten te hebben. Maar in de ambtsopvatting van ouderlingen speelt de missionaire dimensie een

minimale rol. Bij open vragen over de taak en verantwoordelijkheden van de ouderling werden niet of nauwelijks missionair gekleurde antwoorden gegeven. In de praktijk komt het er weinig van om de gemeente te stimuleren tot haar taak in de samenleving. Wel wil het overgrote deel van de ouderlingen dat de gemeente meer een missionaire gemeente wordt, en nog opmerkelijker is dat de meesten dit missionaire aspect ook als *ambtelijke* verantwoordelijkheid zien.

Aan dat taakveld zou dus meer invulling gegeven moeten worden. Uit de enquête blijkt dat de ouderlingen dat zelf ook wensen. Vooral de jongere ouderling, tot 51 jaar, heeft behoefte aan een herwaardering van het missionaire aspect van de ambtstaak. Zij kozen in de enquête vaker dan hun oudere ambtsbroeders voor taken en metaforen die een missionair aspect uitdrukken: ambassadeur, recruiter, evangelist. Bij missionaire kwalificaties als 'goede getuigen van het geloof' en 'Christus' liefde uitstralen', die erg belangrijk gevonden worden, denken de geënquêteerden echter vooral aan het werk binnen de gemeente.

De missionaire taak van de ouderling wordt vooral beschouwd als een stimulerende taak: ambtsdragers zouden de

gemeenteleden meer moeten stimuleren voor een taak buiten de gemeente. In de huidige situatie is 'het stimuleren voor de taak binnen de gemeente' viermaal zo belangrijk als 'het stimuleren voor werk buiten de gemeente'.

Herder Een metafoor die een groot stempel drukt op het huidige bevestigingsformulier is die van herder. Ouderlingen vinden dit volgens de enquête ook de meest stimulerende *Bijbelse* metafoor. Het is interessant dat dat voor oudere ouderlingen dubbel zo sterk geldt als voor jongere. Gevraagd naar welke associaties de herdermetafoor oproept, scoren de volgende associaties het hoogst: 'beschermen tegen gevaar buitenaf', 'zorgen, omzien en verzorgen', en 'voeden en naar grazige weiden voeren'. Dat zijn associaties die vooral liggen op het vlak van bestuur, opzicht en pastoraat.

Dat is vreemd als je het vergelijkt met wat eerder naar voren kwam: dat de hendaagse ouderling het activeren van de gemeente als zijn belangrijkste taak ziet. Dat lijkt niet in overeenstemming met het beeld van een schaap dat voor zijn bescherming, voeding en leiding helemaal op de herder is aangewezen. De herdermetafoor wijst in de beleving van de ouderlingen zelf meer in de richting van een onmondige gemeente, maar biedt nauwelijks mogelijkheden voor concepten als de diaconale of pastorale gemeente. Dat roept de vraag op: past het wel bij onze tijd om het werk van een ouderling zo te bestempelen als herderswerk?

De herdermetafoor wordt door de geënquêteerden ook niet missionair geïnterpreteerd: de herder hoeft de schapen niet te motiveren voor taken in de samenleving. Ook draagt de herder opmerkelijk genoeg in de beleving

van de geënquêteerden zelf geen missionaire verantwoordelijkheid. Twee geënquêteerden geven bij de metafoor 'recruiter' aan dat ze zichzelf niet als werver, maar als herder beschouwen. Dat ze daar een tegenstelling van maken, wijst erop dat de taak van de ouderling/herder beschouwd wordt als binnenkerkelijk. Het terughalen van afgedwaalde schapen wordt opgevat als het terugbrengen van gemeenteleden die eerder de kudde verlaten hebben. De herdermetafoor heeft in de huidige ambtsopvatting haar missionaire dimensie verloren. Om het negatief te zeggen: de herdermetafoor is missionair onschadelijk gemaakt. We zullen grondige studie moeten doen naar deze belangrijke herdermetafoor omdat die naar mijn overtuiging bij uitstek een missionaire dimensie heeft. Het is de vraag of de herdermetafoor wel zo geschikt is om de taak van ambtsdragers te beschrijven. In ieder geval denk ik dat er naast de herdermetafoor andere metaforen nodig zijn.

Herdefiniëring Uit de enquête die ik heb gehouden, valt veel af te leiden over hoe ambtsdragers zelf over hun taak denken. Ik trek op grond van de uitkomsten een aantal conclusies die uitmonden in een aantal aanbevelingen. Allereerst: de ambtsopvatting van de GKv-ouderling is behoorlijk in beweging. Hoe hij zelf naar zijn taak kijkt en wat hij in de praktijk doet, wijken nogal af van wat er normatief over beschreven is. Met andere woorden, het werkelijke profiel lijkt nauwelijks op het papieren profiel. De context is zo grondig veranderd dat er ook andere vaardigheden en gaven van de leiders van kerken gevraagd worden. Mijns inziens zijn we toe aan een grondige herziening van het bevestigingsformulier. In mijn

scriptie geef ik daarvoor nog meer argumenten. Vervolgens: er is behoefte aan differentiatie binnen het ouderlingenambt. Uit het onderzoek blijkt dat het ambtswerk veelzijdiger is geworden. Net als de dominee moet de ouderling steeds vaker een schaap met vijf poten zijn. In de praktijk bestaat het onderscheid tussen besturende en pastorale ouderlingen allang. Een ouderling met een specifiek missionaire opdracht zou een impuls kunnen geven aan het missionaire werk in de gemeente. Een scherper profiel dat past bij de gaven van de specifieke ouderling kan er wellicht ook aan bijdragen dat verkozen broeders meer vrijmoedigheid hebben om hun benoeming tot ouderling te aanvaarden. Ten derde: ouderlingen willen de gemeente wel graag stimuleren voor haar taak in de samenleving, maar weten niet goed hoe. Naast het benoemen van missionaire ouderlingen moeten de andere ambtsdragers zich er meer van bewust worden hoezeer hun ambtswerk verweven is met de missionaire roeping van de gemeente. Ik doe in hoofdstuk 6 van mijn scriptie een aantal suggesties hoe de ouderling het missionaire aspect van zijn taak in de praktijk kan brengen. Het is in de vierde plaats nodig om verder te onderzoeken of de herdermetafoor wel zo bruikbaar is om de taak

van de ouderling te beschrijven en er invulling aan te geven, omdat deze metafoor kennelijk geen missionaire associaties oproept. Ook moet de relatie tussen concepten als diaconale en pastorale gemeente doordacht worden in relatie met de herdermetafoor. Zit daar niet een probleem? Ten slotte viel het in mijn onderzoek op dat de opzichtfunctie van het ambt onder druk staat. Daar werd altijd invulling aan gegeven in onder andere de vorm van het traditionele huisbezoek. Dat functioneert in deze tijd echter lang niet in alle gemeenten meer zoals het vroeger het geval was. Daarom is het nodig om verder na te denken over de taak van de ouderling als opzichter.

Al met al roepen de uitkomsten van mijn onderzoek allerlei nieuwe vragen op: is de ouderling niet uit zijn jas gegroeid? Hoe krijgen we broeders weer enthousiast voor een ambtstaak in de gemeente? Welke taken die voorheen alleen door broeders werden uitgevoerd, worden nu al of op den duur misschien door zusters overgenomen? Staan we toch al niet aan de vooravond van een complete herdefiniëring van kerk-zijn en ambtsinvulling?

Mijn afstudeerscriptie is te downloaden via www.sietsegrevng.nl/publicaties

✚ SAMENVATTING

Hoe ziet de ouderling vandaag de dag zichzelf en zijn rol in de gemeente? Een onderzoek onder ouderlingen in de provincie Friesland, uitgevoerd in 2010, geeft ons inzicht in hoe ouderlingen over hun ambt denken hoe ze het in de toekomst profiel zouden willen geven. De belangrijkste conclusie is dat de ambtsopvatting behoorlijk in beweging is en in deze tijd opnieuw doordacht moet worden.

Herders gezocht

TEKST: BAS LUITEN, PREDIKANT TE ZWOLLE-CENTRUM EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Het onderzoek van Sietse Greving (zie het voorgaande artikel) geeft stof tot bezinning over het ambt van ouderling. Een paar punten springen eruit. Ik wil ze noemen als een aanzet om serieus met dit onderzoek aan de gang te gaan. Mijn wens is dat de herders echt herder willen en durven zijn, dat ze de betekenis daarvan zien en zich dan niet altijd tekort voelen schieten.

Domme schapen Greving noteert dat de ouderling graag wordt vergeleken met het Bijbelse beeld van een herder. Als taken van de herder zien de ouderlingen ‘beschermen tegen gevaar buitenaf’, ‘omzien en verzorgen’, en ‘voeden en naar grazige weiden voeren’. Hij vindt dit vreemd in het licht van wat uit het onderzoek ook naar voren komt, namelijk dat de ouderling het activeren van de gemeente als zijn belangrijkste taak ziet. Citaat: ‘Dat lijkt niet in overeenstemming met het beeld van een schaap dat voor zijn bescherming, voeding en leiding helemaal op de herder is aangewezen. De herdermetafoor wijst in de

beleving van de ouderlingen zelf meer in de richting van een onmondige gemeente, maar biedt nauwelijks mogelijkheden voor concepten als de diaconale of pastorale gemeente.’

De vraag die hierbij opkomt is: waarom zou de gemeente onmondig zijn als zij wordt geleid door herders? Geeft de Bijbel hier aanleiding toe?

Bij iedere Bijbelse gelijkenis moeten we blijven bij het punt van vergelijking. Uit de gelijkenis van de verloren zoon kunnen we niet de conclusie trekken dat de Vader maar twee kinderen heeft. En

uit de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus kunnen we niet concluderen dat er een vorm van communicatie is tussen hemel en hel. Want dat is het

punt niet waar die gelijkenissen over gaan. Zo kun je ook niet concluderen dat de gemeente uit onmondige schapen bestaat, enkel en alleen omdat de ouderling wordt vergeleken met een

herder. Die metafoor is sterk aanwezig in het Nieuwe Testament. Steeds is het punt van vergelijking: zorg voor de schapen, hoed de kudde (Hand.20:28; 1Petr.5:2-4)! De mensen moeten behouden worden!

‘De herders voeren

bepaald geen

onmondige kudde aan’

Dat zegt iets over de inzet, de intentie en de waakzaamheid van de ambtsdrager, niet over de gemeenteleden als domme schapen. Die conclusie wordt niet gedragen door de Schrift.

Petrus schrijft naast elkaar aan gemeenteleden en aan ambtsdragers. Hij schrijft aan de oudsten: 'Hoed Gods kudde waarvoor u de verantwoordelijkheid hebt' (1 Petr. 5:2). Daarnaast schrijft hij aan gemeenteleden: 'Laat ieder van u de gave die hij van God gekregen heeft, gebruiken om anderen daarmee te helpen. (...) Voert u het woord, laat dan Gods woorden doorklinken in wat u zegt' (1 Petr. 4: 10-11). Het één sluit het ander niet uit. De herders voeren bepaald geen onmondige kudde aan!

Kiezen In het verlengde hiervan mijn volgende vraag: waarom zou een ouderling moeten kiezen tussen een taak als herder óf coach? In de Schrift gaan die beide taken samen. Paulus schrijft, dat de herders de heiligen zullen toerusten voor het werk in de dienst van Jezus Christus (Ef. 4:11-12). De herder wordt dus geacht de gemeenteleden te coachen!

Nu begrijp ik wel, dat hier in de praktijk onduidelijkheid over bestaat. De waarde van dit onderzoek is, dat er veel aan het licht wordt gebracht en zo bespreekbaar gemaakt. Maar het gaat mij nu om de grondgedachte die zomaar ontstaat. Daarom wil ik attenderen op een paar vergelijkbare schijnbare 'tegenstellingen'.

Jezus is het Licht der wereld, zonder Hem zijn wij volstreckte duisternis. Toch is ook waar, dat Hij zijn leerlingen stelt tot het licht voor de wereld (Mat. 5:14). Hoe kan dat, zijn we nu duisternis of licht? Het antwoord is: beide! Jezus is en blijft het enige Licht, wij blijven daarin afhankelijk van Hem. Maar Hij wil in

ons en door ons schijnen, Hij coacht ons door zijn Heilige Geest om te stralen als sterren (Fil. 2:15). Dit gaat samen, we hoeven niet te kiezen.

Ander voorbeeld: Jezus is ons Leven, zonder Hem zijn we dood. Ieder die dorst heeft, mag tot Hem gaan en drinken van het levende water. Toch zegt Hij ook, dat rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in Hem gelooft (Joh. 7:38). We krijgen een Bron, en we worden een bron. Dit gaat samen, hier ligt geen keus in. We zijn volkomen afhankelijk én we worden ingezet. Zo kan de herder tegelijk coach zijn. Hij leert wat het is om Jezus te volgen, in volstreckte afhankelijkheid en toewijding. Tegelijk wordt ieder die Jezus volgt ingezet en toegerust om anderen de weg te wijzen. Wie volgt als een schaap, wordt herder voor een ander.

Binnen of buiten De hoofdvraag van het onderzoek bracht met zich mee dat er onderscheid wordt gemaakt tussen taken binnen en buiten de gemeente. Greving wilde immers weten in hoeverre ouderlingen vandaag de dag hun taak zien als een missionaire taak. Uit de enquête komt naar voren, dat de herdermetafoor niet missionair wordt opgevat. Greving is het daar gelukkig niet mee eens, naar zijn overtuiging heeft het herderschap bij uitstek een missionaire dimensie. Maar wordt deze onduidelijkheid niet gevoed door het verknippen van taken in binnen en buiten de gemeente? Hoe Bijbels is dat onderscheid eigenlijk?

De gemeente is principieel geen intern gebeuren, zij is binnen en buiten tegelijk. Zij is de kudde van de Goede Herder. Hij gaat ons voor, ieder mag daarbij aansluiten, altijd en overal, terwijl het

volgen altijd een bijzondere inspanning blijft, ook voor wie het al jaren doet.

In dienst van de Opperherder wijzen aardse herders de weg. Zij brengen mensen tot Jezus, ze vragen naar de keus van het hart. Ze leggen uit dat die keus niet

half kan zijn. Het gaat om een nieuw leven, in en door Hem, waarvoor het oude leven met zijn begeerten wordt ingeleverd. Heiliging heet dat, voortaan helemaal van Jezus zijn, overal, in de

kerk en op het werk, tussen christenen en niet-christenen. Het is echt schrikken als in de enquête naar voren komt, dat ondervraagde ouderlingen de vraag naar heiliging omzeilen omdat ze geen 'kwaliteitscontroleur' of 'heiligheidsbe-waker' willen zijn. Nu zijn die woorden misschien ongelukkig gekozen, net als de term 'opzichter'. Daar kan iets in gehoord worden van zelfverheffing. In de NBV is gekozen voor 'opziener', om aan te geven dat het om een bijzonder woord gaat. Letterlijk staat er 'omzie-ner', waarmee duidelijk is dat het om zorg en hulpbetoon gaat. De herder ziet om naar zijn schapen, hij wil niet dat ze achterblijven of verdwalen of op een andere manier verloren gaan. Maar de kern daarvan is altijd: laat Jezus de Herder zijn in je hart! Hij wijst jou de weg, jij niet Hem. Volg Hem vol vertrouwen, zit verder nergens aan vast.

Laat de herders alsjeblieft over heiliging praten! Als Jezus je Heer is, laat Hij de Enige zijn! Daar gaat het om. Dan zal het effect breed merkbaar zijn, niet alleen binnen maar ook buiten, overal waar gemeenteleden komen, op de zaak, in de kroeg, in het ziekenhuis, in de straat, in de politiek en noem maar op. Missionair doe je niet hier of daar, dat word je. De herder, die waakt over je ziel (Hebr. 13:17), helpt je daarbij!

*'Wie volgt als een
schaap, wordt herder
voor een ander'*

Is een ouderling volgens de Bijbel vertegenwoordiger van God of staat hij op één lijn met andere gemeenteleden?

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Uit het artikel *Ouderling, wie ben je?* (pag. 392-395) blijkt dat jongere ouderlingen gemakkelijker zeggen dat zij vertegenwoordigers van God zijn, terwijl oudere ouderlingen daarnaast benadrukken dat ze op één lijn met de gemeente staan. Hoe zit dit? We legden deze vraag voor aan dr. Peter van de Kamp, universitair docent Praktische Theologie in Kampen.

Van de Kamp: Dit is een vraag waarover al vaak is nagedacht. En dat is ook goed. Het blijft een uitdaging om goed in beeld te krijgen wat volgens het Nieuwe Testament het profiel van een ouderling moet zijn. Jaren geleden verschenen er al boeken en rapporten over, met titels als 'Het ambt: van boven of van beneden?'

Ik denk dat het geen dilemma hoeft te zijn. Een ouderling is in het Nieuwe Testament iemand die voorop loopt en de weg wijst. Hij geeft geestelijke leiding. In 1 Timoteüs 3 vergelijkt Paulus dat met het leiden van je eigen gezin. Dat zet de ouderling dus wel een beetje apart van de gemeente. Hij kan dit namelijk alleen maar wanneer hij put uit de woorden van God. Hij ontleent zijn volmacht aan het evangelie. Daarmee is hij ook een 'tegenover' van de gemeente. Om dat te kunnen zijn, is hij speciaal door God aangesteld. Je kunt hem dus inderdaad en vertegenwoordiger van God noemen. Maar je moet dan wel direct vragen: wat bedoel je met vertegenwoordiger van God? Je gezag zit niet in jezelf of in je formele aanstelling, maar in het evangelie.

Maar gemeenteleden putten toch ook uit Gods Woord?

Inderdaad, en al heeft een ouderling een unieke aanstelling van God, daarin staat hij op één lijn met andere christenen. Hij kan alleen maar de weg wijzen als hij ook opkomt uit de gemeente. Met de anderen samen moet hij ook zelf de weg gaan waarop hij voorop loopt. Hij moet dus ook één met de gemeente zijn.

Kan een ouderling zich dan altijd als vertegenwoordiger van God presenteren wanneer er in de kerk praktische beslissingen moeten vallen?

Natuurlijk blijven er voor de praktijk lastige vragen. Niet alles

wat in de kerk speelt, kan met het evangelie beslist worden. Soms zijn beslissingen nodig over praktische zaken, zoals rond het kopen of verbouwen van een kerkgebouw. Daarin moet een ouderling zich niet als vertegenwoordiger van God presenteren. Ouderlingen moeten dan samen met de gemeente tot een verantwoorde beslissing komen. Als zij daarin voorop gaan, zijn ze vooral vertegenwoordiger van de gemeente. Het moeilijkst is het wanneer het gaat over de toepassing van het evangelie op punten waar de Bijbel niet eenduidig één conclusie aanreikt. Denk aan ethische zaken, bijvoorbeeld rond het huwelijk. Ouderlingen beroepen zich op het Woord, en zijn daarin vertegenwoordigers van God. Tegelijk kan de gemeente dat vanuit hetzelfde Woord beoordelen, en mag zij daarop inspreken. Denkbaar is dat zij de conclusie van de ouderlingen niet overtuigend vindt. Daar ontstaat een beetje een grijs gebied. Wel maakt ook dit voorbeeld duidelijk dat een ouderling tegelijk een vertegenwoordiger van God is en op één lijn staat met andere gemeenteleden.

Hoogfeesten in iconen

TEKST: FROUCKJE VAN DER WAL, BEELDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

In de Hermitage Amsterdam is momenteel de kunst van de Russisch-orthodoxe kerk te bewonderen in een interessante en leerzame tentoonstelling met zeer fraaie objecten.

Totaal tegengesteld aan de gereformeerde gebruiken vormen beelden en theatrale aspecten in de Russisch-orthodoxe kerk belangrijke en onmisbare ingrediënten in de liturgie en het persoonlijke leven van de kerkgangers. Emotie speelt er een belangrijke rol binnen de gegeven kerkelijke kaders. Het liturgisch jaar verloopt volgens vaste gewoontes en gebruiken. Zo zijn er de twaalf hoogfeesten, gebaseerd op de belangrijkste gebeurtenissen uit de levens van Jezus en Maria. Bij ieder feest hoort een icoon waarop de gevierde gebeurtenis geschilderd is.

Hemelvaart De vieringen rond Maria, de Moeder Gods, zijn deels gebaseerd op apocriefe bronnen. Zo worden haar geboorte, opdracht in de tempel en dood gevierd, maar ook de aankondiging van de geboorte van Jezus (Annunciatie), een verhaal uit de Evangelien. Een viering is gebaseerd op een legende rond de heilige Byzantijnse keizerin Helena, die in Jeruzalem het kruis van Christus zou hebben gevonden. De andere gaan over het leven van Jezus. Zijn geboorte (Kerst), presentatie in de tempel, de doop in de Jordaan, de intocht in Jeruzalem (Palm-pasen) en de Transfiguratie (Matteüs 17) worden gevierd. Een aparte plek neemt Pasen in, samen met Goede Vrijdag een hoogtepunt in het liturgisch jaar. En dan volgen de Hemelvaart en Pinksteren. In de afbeelding staat de Verrijzenis centraal en zijn er omheen de hoogfeesten

afgebeeld met linksonder de Hemelvaart (Lucas 24:50-52) en daarnaast Pinksteren, in de Russische traditie ook wel de Dag van de Heilige Drie-eenheid genoemd. Die wordt hier gesymboliseerd door de drie engelen die aan Abraham verschenen. Pinksteren is een zeer geliefd feest in de Russisch-orthodoxe traditie. Op de

avond ervoor worden overleden geliefden herdacht op de begraafplaatsen, overigens voortgekomen uit heidense gebruiken.

Glans en glorie – Kunst van de Russisch-Orthodoxe kerk, tot en met 16 september 2011, Hermitage Amsterdam – www.hermitage.nl

Opstanding van Christus en de hoogfeesten, Rusland, 19de eeuw, tempera op hout (53x45 cm).
© State Hermitage Museum, St. Petersburg. ///

Timemanagement

TEKST: MAURITS OLDENHUIS, PREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE BRUNSSUM-TREEBEEK /// FOTO: PETRA DE LEEUW

Hoe ga je om met de tijd die je hebt? Aan die vraag ontkomt niemand. Het leven is druk en er is veel te doen. Welke keuzes maak je? Wat doe je wel en wat doe je niet? Je tijd beheren noemen we vandaag de dag timemanagement. Er zijn cursussen en handboeken die je erbij kunnen helpen. Allemaal heel leerzaam. Wist je dat ook de Bijbel je kan helpen bij timemanagement?

Hoe je je tijd indeelt en beheert is voor een groot deel afhankelijk van de situatie waarin je je bevindt. Op vakantie heb je tijd om de dingen te doen die jij zelf leuk vindt om te doen. In crisistijd ben je in je bedrijf misschien voorzichtig met investeren. Als de economie weer aantrekt, wil je gebruik maken van nieuwe kansen.

Wederkomst In de Bijbel wordt de tijd waarin we leven geplaatst in het per-

spectief van Jezus' naderende wederkomst. 'De Heer is nabij,' zegt Paulus (Fil. 4:5). 'Het einde van alles is nabij,' zegt Petrus (1 Pt. 4:7). Na hemelvaart is dat de situatie waarin je als christen leeft: in afwachting van Hem die op dezelfde manier zal terugkomen als Hij naar de hemel is gegaan (Hand. 1:11). Dit gegeven wil de tijd

kleuren waarin je nu leeft. Leeft dat besef nog onder christenen, bij jou, bij mezelf? Ik vind het best lastig. Het leven van elke dag vraagt veel. Ik wil graag in het hier en nu gelukkig zijn - is dat niet waar het om gaat? In zo'n situatie verdwijnt gemakkelijk het besef naar de achtergrond dat het mooiste nog moet komen en dat

'De Bijbel roept op tot heldere keuzes in het licht van de naderende komst van Jezus'

dit leven nu niet meer en niet minder is dan tijd die je krijgt om je voor te bereiden op het leven dat zal doorbreken als Jezus komt.

De Bijbel roept daarom op tot heldere keuzes in het licht van de naderende komst van Jezus, het nabije einde van alle dingen. Daarbij wordt niet opgeroepen tot haast: doe meer in minder tijd, probeer als een dolleman alles wat op je weg komt nog klaar te krijgen. Die neiging zou ik hebben. Maar iemand als Petrus roept juist op tot concentratie. Onmiddellijk op 'het einde van alles is nabij' volgt bij hem: 'Kom tot bezinning en wees helder van geest, zodat u kunt bidden. Heb elkaar voor alles innig lief, want liefde bedekt tal van zonden. Wees gastvrij voor elkaar, zonder te klagen' (1 Pt. 4:9). In het licht van het nabije einde zijn dit de dingen om je op te richten!

Belangrijk of urgent Om het bijzondere van Petrus' woorden te belichten wil ik een klein uitstapje maken naar hoe er vandaag de dag tegen timemanagement wordt aangekeken. Stephen Covey, bekend vanwege zijn beschrijving van de zeven eigenschappen van effectief leiderschap, hanteert het verschil tussen 'belangrijke taken' en 'urgente taken' die je hebt te doen. Urgente taken zijn de taken waar niemand aan ontkomt. Ze zijn dringend en moeten vandaag gebeuren: je mail wegwerken, een telefoontje beantwoorden, een bespreking bijwonen of een deadline halen. Urgente taken vloeien vaak voort uit de waan van de dag. Daarnaast zijn er volgens Covey ook taken die weliswaar niet urgent zijn, maar wél belangrijk: nadenken over wat je met je toekomst wilt, waar je je op wilt richten de komende tijd, werken aan je eigen ontwikkeling, investeren in de relaties

die je hebt. Volgens Covey is het zo, dat mensen vaak meer met urgente dan met belangrijke dingen bezig zijn.

Coveys aanbeveling op gebied van time-management is dat je gericht en bewust tijd vrij maakt voor belangrijke taken.

Waarom dit uitstapje?

Omdat ik denk dat de dingen die Petrus noemt vallen onder datgene wat Covey 'belangrijk' zou noemen. Petrus roept de lezers van zijn brief op om zich in het licht van de naderende komst van Jezus te concentreren op die dingen die belangrijk zijn. Kort en goed gezegd wijst hij op gebed, liefde en gastvrijheid. En waarom deze dingen? Omdat dit precies de dingen zijn waarbij je je als mens bewust wordt van de relaties waarin je leeft en van het belang ervan. Je zoekt verbinding met God in gebed en met de ander die op je weg komt in liefde en gastvrijheid. Dat is mens zijn ten diepste: er zijn voor God en voor de mensen om je heen.

De kern Dat de naderende dag van Jezus' komst vraagt om heldere keuzes in de besteding van je tijd, vind je ook op andere plaatsen in de Bijbel. Paulus wekt de gelovigen in Rome op om te ontwaken uit de slaap en zich te ontdoen van de praktijken van de duisternis (Rom. 13:11-14). De schrijver van de brief aan de Hebreeënen spoort zijn lezers aan om opmerkzaam te blijven, elkaar aan te sporen om lief te hebben en goed te doen, niet weg te blijven van de samenkomsten en elkaar te bemoedigen, 'naarmate u de dag van zijn komst ziet naderen' (Hebr. 10:24-25).

Nu kun je onrustig worden en je zorgen maken over de vraag of je in het licht van Bijbelgedeelten als deze wel

goed bezig bent. Op zijn tijd is zulke onrust best heilzaam! Maar nu zou je er vooral goed aan doen om juist het ontspannende van deze oproepen niet over het hoofd te zien. Jezus komt eraan – en dus *hoef* je niet alles meer te doen. De

waan van de dag heeft het in jouw leven niet voor het zeggen. De naderende komst van Jezus kan je agenda op een prettige manier opschonen. Richt je maar heel gewoon en eenvoudig op de kern, op datgene wat echt waarde heeft: gebed, liefde en gastvrijheid.

Natuurlijk blijft er nog genoeg urgents te doen, want je moet ook eten, werken en zorgen voor je gezin. Daar ontkomt niemand aan. De les in geestelijk timemanagement die Petrus geeft is niet: die dingen mag je rustig laten liggen. Nee, de les is wél: concentreer je nou ook op wat in het licht van Jezus' wederkomst beslist niet mag ondersneeuwen: dat je bidt, elkaar liefhebt en gastvrij bent – dus, tijd maakt voor God, voor de mensen om je heen, investeert in die relaties. Het gebeurt maar zo, dat je je als kerk of als gelovige bezig houdt met randzaken en futiliteiten die de kern niet echt raken. Soms zelfs verpruts je domweg je tijd met dingen die er totaal niet toe doen. Wat een verademing om in een steeds verder individualiserende samenleving als de onze juist werk te maken van de relaties in je leven, die met God en de mensen om je heen!

Dus ja, het is belangrijk (!) om na te denken over timemanagement – en dat ook in geestelijk opzicht. Want het einde van alle dingen is nabij. Ik hoop dat Petrus iets aanreikt wat je als kerk en gelovige vandaag helpt om gelovig de tijd te beheren die je nu tot je beschikking hebt!

Voorlezeres

TEKST: ERIK DE BOER, O.A. DOCENT KLASSIEKE TALEN AAN DE TU IN KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE /// FOTO: JAAP BLOM

In de eredienst is het hardop voorlezen uit de Bijbel vanouds een belangrijk moment. Woorden van God klinken in onze taal! Vooraf spreekt de voorganger, die het te lezen gedeelte zorgvuldig heeft uitgekozen, een gebed om verlichting door de Geest. De Schriftlezing wordt soms geïntroduceerd of afgesloten met de woorden: 'Dit is het Woord van God.'

De 'voorlezer' is in de kerken terug van weggeweest. Het eigen profiel van de schriftlezing stamt uit de liturgie van de synagoge en is in de christelijke gemeente nagevolgd. We grepen dat aan als kans om de monotonie van de ene voorganger te doorbreken en gemeentelieden bij de liturgie in te schakelen. In vrij korte tijd werd het gewoon dat mannen en vrouwen, oud of jong als voorlezer optreden.

Profetes Ik maakte eens mee dat een zuster eerbiedig de schriftlezing verzorgde en dat haar man in die dienst voorganger was. Ik vond het een mooie illustratie van hoe mannelijk en vrouwelijk alleen sámen 'beeld van God' heten, samen voor God staan. Mag het uitspreken van het Woord van God misschien 'profeteren' heten? Lijkt het optreden van dat echtpaar op dat van Jesaja en zijn vrouw, die hij met een flinke dosis respect 'de profetes' noemt (Jes. 8:3)? Dat is opvallend. Zij is niet 'de vrouw van de profeet'. Het is alsof zij een ambt draagt of deelt in het zijne. Het dragen van een ambt is blijkbaar teamwork.

Ik signaleer dat zusters vrij gemakkelijk tot de liturgische taak van het voorlezen zijn toegelaten en vind dat iets moois. Daarin zie ik uitgebeeld hoe

man en vrouw bedoeld zijn om sámen mens voor God te zijn, zoals bij elk lied mannen- en vrouwenstemmen een kerkkoor vormen.

In de christelijke kerk is ook zonder huwelijk zichtbaar dat man en vrouw samen als mens voor God staan. In de Heer vullen mannen en vrouwen elkaar aan. De ongehuwde is zelf broer en zuster voor de ander.

Het voorbeeld van de vier dochters van de evangelist Filippus illustreert dat (Hand. 21:9). Ze 'bezaten de gave van profetie'. Misschien maakten zij geestelijke liederen en traden zij als kwartet op; zang en muziek zijn in Exodus aanleiding om Mirjam

profetes te noemen. De Schrift noteert geen begrenzing aan hun optreden behalve deze: dat zij als ongetrouwde meisjes altijd dochters van Filippus zijn. Naar de zede van toen droeg vader Filippus voor zijn viertal verantwoordelijkheid. Mannelijk en vrouwelijk vullen elkaar aan, zeker als je voor Gods aangezicht staat, ook in de generaties.

Het voorlezen uit de Bijbel door vrouwen vond onder ons opvallend gemakkelijk ingang. Ik stel vervolgens de

prikkelende vraag: als je accepteert dat de vrouw in de publieke eredienst voorleest uit de Schriften, is het dan zo'n grote stap haar ook op de kansel toe te laten? Mijn belangrijkste argument om die vraag op te werpen is: de schriftlezing in de synagoge en christelijke gemeente lag dicht tegen de verkondiging aan.

Het enkele feit dat

zusters in schriftlezing voorgaan en dat mooi doen is niet het argument; het toelaten van de vrouw als voorlezer is niet gewoon een stapje naar openstelling van de ambten. Maar in dit artikel ga ik zorgvuldig na of het profiel dat

Tk signaleer dat zusters vrij gemakkelijk tot de liturgische taak van het voorlezen zijn toegelaten en vind dat iets moois'

het Nieuwe Testament van de voorlezer tekent, ruimte laat voor invulling van die liturgische rol door vrouwen.

Nieuwe Testament Lezen en leraar zijn hing vroeger nauw samen. Niet iedereen was geletterd en weinig mensen waren in het bezit van boeken of boekrollen. Tegen die achtergrond is te verklaren waarom lezen vooral hardop gebeurde, ook als iemand voor zichzelf las. De leraar heeft toegang tot boek en boekrol en hardop voorlezen leidt

*'Het enkele feit dat zusters in
schriftlezing voorgaan en dat
mooi doen is niet het argument'*

tot een gesprek over de inhoud en om vragen tot uitleg. Zo ging het ook in de eredienst van de christelijke gemeente waar man en vrouw, vrije en slaaf bij elkaar kwamen.

Het eerste voorbeeld van een voorlezer is Jezus Christus zelf. Hij ging 'volgens zijn gewoonte' naar de synagoge te Nazaret (Luc. 4:16-17). Het gaat bij Hem om meer dan de algemene gewoonte om op sabbat naar de dienst in de synagoge te gaan. Jezus' gewoonte is even eerder zo omschreven: 'Hij gaf onderricht in hun synagogen' (4:15). Hij staat er op om voor te lezen en laat zich de boekrol aanreiken. Eerst kiest de voorlezer het te lezen gedeelte. Zo loopt er een vloeiende lijn van schriftlezing naar verkondiging. Jezus treedt in de synagoge op als leraar. Dat demonstreert hij door op te staan om voor te lezen. Hij staat

bekend als rabbi. Hij is leraar die met gezag leerlingen onderwijst en vormt (Mat. 7:29). Kortom, wanneer Jezus als voorlezer optreedt doet Hij dat in zijn rol als leraar.

Hoe het er in de synagoge aan toeging, lezen we ook in Handelingen 13:15: 'Na de voorlezing uit de Wet en de Profeten werd hun namens de leiders van de synagoge gezegd: "Broeders, als u voor de mensen een bemoedigend woord hebt, ga dan uw gang."' Wie de rollen voorlezen staat er niet bij, wel dat op de voorlezing 'de bemoediging' volgt. Zo zijn ook de brieven van de apostelen na ontvangst aan de gemeente voorgelezen. Dat gebeurde blijkbaar in de zondagse samenkomst. 'In de naam van de Heer verzoek ik u dringend deze brief voor te lezen aan alle broeders en zusters' (1 Tess. 5:27). De oudsten

moeten Paulus' verzoek uitvoeren of erop toezien. Een andere brief eindigt met de expliciete opdracht voor uitwisseling van brieven tussen twee naburige gemeenten: 'Wanneer deze brief bij u is voorgelezen, moet u ervoor zorgen dat hij ook in de gemeente van Laodicea wordt voorgelezen, en dat u de brief aan hen te lezen krijgt' (Kol. 4:16). Ook de boekrol die de Openbaring aan Johannes bevat is bedoeld om voor te lezen. Op de rol stond aan de buitenkant, zeg maar op de envelop: 'Gelukkig is wie dit voorleest en gelukkig zijn zij die deze profetie horen' (NBV Opb. 1:3). Deze sekseneutrale omschrijving 'wie' kan je een inclusieve vertaling noemen. In het mannelijk enkelvoud 'hij die voorleest' wordt de vrouw ingesloten geacht. Zo wordt het vers als zegenwens voorafgaand aan de schriftlezing soms

uitgesproken. Maar dat neemt niet weg dat in het Grieks een mannelijk enkelvoud staat: 'Gelukkig hij die voorleest.'

Voorlezing, bemoediging, onderwijs

Het is zeer de vraag of het in de eerste eeuw denkbaar was dat de voorlezer een zuster was. Het vooropgaan van mannen in het profiel van de gemeenten in het Nieuwe Testament geeft daarvan geen voorbeeld. Sterker nog, het volgende voorbeeld suggereert dat bij het voorlezen uit de Schriften bepaald aan een man als voorganger gedacht is. Paulus draagt het voorlezen van de Schrift nadrukkelijk op aan Timoteüs die in Efeze dient en de apostel vervangt: 'In afwachting van mijn komst moet je je toelagen op het voorlezen (anagnosis) uit de Schrift, op de prediking (paraklèsis) en het onderricht (didaskalia)' (1 Tim. 4:13). De Griekse woorden, cursief geschreven, worden steeds in één adem genoemd. Voorlezing, bemoediging én onderwijs zijn nauw aan elkaar verbonden. Na de voorlezing werd aan de apostelen 'een woord ter bemoediging' gevraagd (Hand. 13:15). Volgens Romeinen 12:7-8 hangen onderwijs en bemoediging samen. Volgens een schets van een zondagse samenkomst door Justinus Martyr uit de 2e eeuw kunnen voorlezer en voorganger verschillende personen zijn: 'Is de voorlezer opgehouden, dan spreekt de voorganger vervolgens in een toespraak vermanende woorden [...].'

In de situatie van synagoge en eerste christelijke gemeente komen we geen voorbeeld van het optreden van een vrouw als voorlezer tegen. Zelfs bij

de vermelding van profeteren door vrouwen (aangeduid in Hand. 21:9 en 1 Kor. 11:5) is er geen aanwijzing dat we ons dit als voorlezen uit de Schriften moeten voorstellen. Hoe je het ook wendt of keert, voorlezen lijkt bij het optreden van mannen te horen. Voorlezing (anagnosis), bemoedigen (paraklèsis) en onderwijs (didaskalia) liggen dicht tegen elkaar aan.

Er is in onze praktijk één groot verschil met de Bijbelse: de dienaar van het Woord kiest welk Schriftgedeelte voorgelezen zal worden en wat de tekst is die in zijn verkondiging daarna centraal zal staan. De rol van de voorlezer is beperkt tot het hardop voorlezen van wat hem of haar voorgelegd wordt. Dat maakt direct duidelijk waarom je er eigenlijk moeilijk bezwaar tegen kón hebben toen er ook vrouwen opstonden om uit de Schriften te lezen. Het is wel een mooie uitvoerende rol, maar blijft een beperkte!

Verschuiving En toch heeft het blijkbaar eeuwen geduurd voordat deze twee bewegingen samenkwamen: de beperking van de Schriftlezing tot voorlezen van door de voorganger bepaalde tekst enerzijds en de uitvoering van die voorlezing door zusters van allerlei leeftijd anderzijds. Vroeger was de schriftlezing in de liturgie voor ons besef aan het ambt van voorganger verbonden. Daardoor konden ouderlingen in de eerste helft van de 20e eeuw voorlezer zijn. Meestal bleef het de taak van de dienaar van het Woord.

Dit duidt op een enorme verschuiving in onze beleving van de rol van mannelijk en vrouwelijk. Wanneer wij gemakkelijk vrouwelijke voorlezers van de Schriften accepteren, hangt dat samen met a. gewenning aan publiek optreden van vrouwen, b. minder aandacht voor ambtelijk optreden, c. een hoge graad van geletterdheid, waardoor de drempel tot hardop en publiek voorlezen minder hoog is.

Dat zusters stilzwijgend zijn toegelaten als voorlezeres in de eredienst toont aan dat de beleving van publiek optreden van vrouwen is veranderd. Als zusters de Schrift voorlezen, is het dan duidelijk dat zij niet een Schriftgedeelte mogen kiezen én daar uitleg bij geven? Dat is de vraag waar de kerken voor staan. Het voorbeeld van dit artikel laat zien dat vandaag in het licht van de Schriften meer blijkt goed te zijn dan we vroeger voor mogelijk hielden.

'Dit duidt op een enorme verschuiving in onze beleving van de rol van mannelijk en vrouwelijk' Toch wil ik de genoemde vraag graag anders formuleren. Is er een vorm denkbaar waarin een gelovige en begaafde zuster actief is in verkondiging en onderwijs in de eredienst, terwijl de (manne-

lijke) oudsten en opzieners verantwoordelijkheid dragen en er invulling wordt gegeven aan wederzijdse aanvulling van mannelijk en vrouwelijk?

Erik de Boer sprak op de conferentie van 19 maart j.l. in Harderwijk over het onderwerp man/vrouw in de kerk. Dit artikel is een uitwerking van een punt dat hij toen in zijn bijdrage genoemd heeft. De lezingen van die dag zijn te downloaden via de website van De Reformatie. Klik in de linkerkolom op de datum van verschijning van het nummer over man/vrouw in de kerk: 6/5. De lezingen zijn dan te downloaden naast de tweede foto.

Het 'ik' van het christelijk geloof

Ik wil, ik vind, ik denk, ik bepaal, ik geloof. 'Ik' is een belangrijk woord. Het ik-denken past in een samenleving waar zelfontplooiing een groot goed is. Het past bij een samenleving waar het individualisme de levensstijl bepaalt. Maatschappelijke verbanden hebben het moeilijk. Iedereen gaat voor zijn eigen groep, belang of verband. Je ziet dat in de opkomst van nieuwe politieke partijen als 50plus en de Partij voor de Dieren. Zij komen op voor een deelbelang. Dat soort partijen heeft de wind mee in een tijd waarin veel politieke partijen en organisaties een ziel-togend bestaan leiden. Oude politieke partijen, zoals CDA, PvdA en de ChristenUnie ondervinden hinder van deze ontwikkeling. Zij hebben het moeilijk met de omslag van de verzorgingsstaat naar een samenleving van zelfredzame mensen. De ik-samenleving zorgt voor radicale verandering. Herbronning is het woord waaraan de oude politieke en maatschappelijke organisaties zich vastklampen. De ChristenUnie

moet zich neerzetten als een unie van christenen, zo luidt een bijdrage op de website Opunie van de ChristenUnie. Inderdaad, hier ligt een kern van het appel tot herbronning. Partijen als de ChristenUnie en het CDA moeten zich meer profileren op waarden en minder op de concrete maatregelen en diensten van de overheid. In dat appel ligt de eigenheid en kracht van de christelijke politiek. De Bijbel en de christelijke traditie leren een radicaal ander ik-denken. Waar sta ik voor? Voor wie ben ik er? De Bergrede roept op tot dat andere 'ik': heb je naaste lief als jezelf. Christelijke politiek kent geen 'ik' die voor zichzelf leeft. Het christelijke 'ik' staat in relatie tot anderen. Allereerst tot God, de basis voor de relatie met het 'ik' van jezelf. Maar direct is er ook de relatie tot de naaste. Het 'ik' van 'de oude mens' heeft afgedaan en wordt door de Geest vernieuwd. Het 'ik' van het christelijk geloof wordt gekenmerkt door verantwoordelijkheid en wederkerigheid. Bijvoorbeeld

verantwoordelijk voor mensen die niet meekomen in de ik-samenleving van zelfredzaamheid. Dat zijn waarden die dreigen onder te sneeuwen in een geïndividualiseerde samenleving die gebaseerd is op zelfredzaamheid en zelfontplooiing. De christelijke 'ik' leeft niet voor zichzelf, maar appelleert aan onmisbare waardevolle waarden. Schild voor de zwakke, rentmeesterschap, bescherming van de ontheemde, de weduwe en de wees. Zulk ik-denken keert zich tegen verbrokkeling. Het heeft oog voor de gevolgen van de groeiende kloof tussen hoog en laag opgeleide mensen. Een unie van christenen is geen one-issue beweging voor christelijke belangen, maar profileert zich op waarden die het 'ik' in een ander daglicht stellen.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Tot aan de zomervakantie verschijnen er D.V. nog twee nummers van De Reformatie. Het nummer van 17 juni a.s. heeft als thema theocratie. Daarin komen artikelen van Jurn de Vries n.a.v. zijn onlangs verdedigde proefschrift *Het theocratisch visioen*, en van Cees Rentier, auteur van *Europa, het Mekka van de islam?* en predikant voor Stichting Evangelie en moslims. Het thema van het extra dikke zomernummer van 1 juli is Geluk.

Op de website van De Reformatie kunt u reageren op een nummer, reacties lezen van andere abonnees en uw mening geven over een stelling.

De stelling bij het thema van dit nummer, over De ouderling, luidt:

Ouderling zijn is in deze tijd een haast onmogelijke opgave.

Geloof

U HEBT HEM LIEF ZONDER HEM OOI^T GEZIEN TE HEBBEN; EN ZONDER HEM NU TE ZIEN GELOOFT U IN HEM.

1 Petrus 1:8a

Hij was er zelf bij geweest, Petrus. Na zijn opstanding hadden ze de Meester nog veertig dagen bij zich gehad. Hij was het echt! Zes weken, waarin de puzzelstukjes van zijn werk en zijn woorden en de Schriften op hun plaats vielen.

En toen ineens dat einde. Ze hadden in een kring gestaan op de Olijfberg. Koninkrijk? 'Ja, en Ik heb alle macht en zal altijd bij jullie zijn ...' En daar ging Hij. Een wolk eronder en weg. Perplex waren ze geweest. Maar toen ze zich biddend op Hem hadden gericht, was daar tien dagen later die explosie van kracht gekomen. Hij was terug. Nee, niet Hijzelf nog, maar de Geest. Zoals Hij had beloofd. Ze ontvingen kracht en inzicht en moed om te gaan reizen, alle kanten van de wereld op. En preken. En gemeenten stichten. Het koninkrijk van Christus bouwen.

En nu zijn we een jaar of twintig verder. In Klein-Azië (Turkije) zijn verspreide gemeenten, groot en klein, huiskringen soms, van verspreide gelovigen. Petrus weet wat ze meemaken: lasterpraatjes, discriminatie, druk. In Christus heb je rijkdom, maar het kost veel strijd. En de druk van buiten verhoogt alleen maar de dagelijkse worsteling met jezelf. Petrus schrijft hun een brief. Over de kracht van Pasen en het geweldige niveau waarop ze mogen leven. En dat hun lijden het beste

bewijs is van hun gelijk. Dit is toch wat de Meester zelf heeft voorspeld? En bovendien: het is maar voor een tijd. Want als Hij komt zal Hij recht doen.

En Hijzelf? Wat zou je Hem, nu het zo knijpt af en toe, in een wereld die o zo tolerant lijkt, maar als het erop aankomt echt vijandig is – wat zou je Hem graag een keer op huisbezoek hebben bijvoorbeeld. Niet zijn ouderlingen, maar Hemzelf. Jammer...

Hoezo? zegt Petrus. Jullie hebben Hem toch nog nooit gezien? En jullie geloof is toch niet uit een persoonlijke ontmoeting geboren? Nee, we stellen gewoon vast dat jullie Hem liefhebben terwijl je Hem nog nooit hebt gezien, en dat je in Hem gelooft zonder dat je Hem nu ziet. Dat is vandaag net zo als gisteren, en vorig jaar en tien jaar geleden toen je mij voor het eerst hoorde over Hem. En dat is de kracht van je geloof. Zeker, het zit in jouw hoofd en jouw hart, maar je hebt het van een Ander: zijn Geest, dat je Hem ongezien liefhebt en ongezien gelooft, en dat is je kracht. En het is nog je vreugde ook! Hij zei het zelf tegen Thomas, die avond, een week na zijn opstanding. En het was de kracht van de aartsvaders: ongezien hielden ze de belofte vast.

Dat is geloof. En daarmee houd je het uit, door de druk heen. Totdat Hij komt.

*Je hebt het van zijn Geest,
dat je Hem ongezien liefhebt en
ongezien gelooft, en dat is je kracht.*

Levenswijsheid voor bestuurders

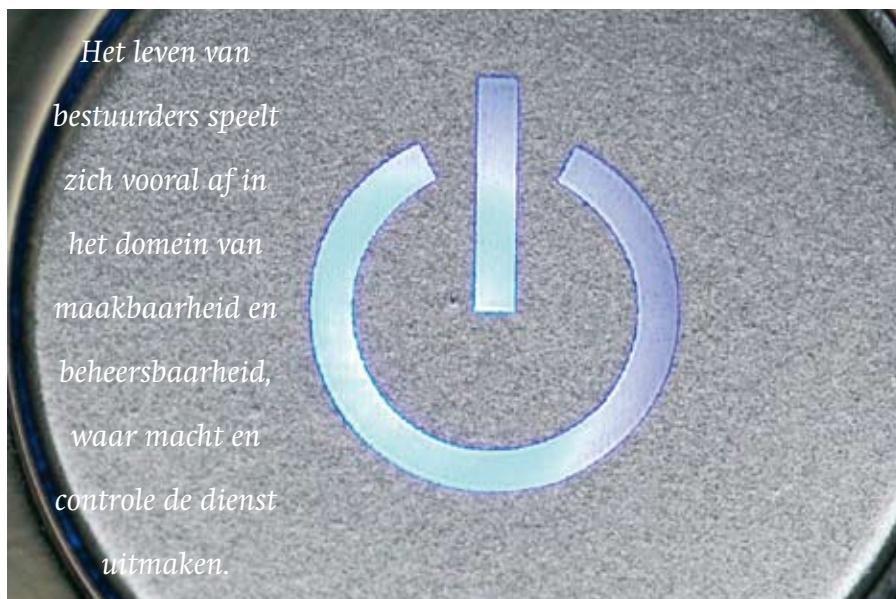
TEKST: JAN WESTERT, VOORZITTER VAN HET WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT VAN DE CHRISTENUNIE EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Ik heb wat met Prediker, al was het maar omdat onze vroegere pastor onze trouwtekst ontleende aan het slotwoord van Prediker: heb ontzag voor God en leef zijn geboden na! Een mens kan veel willen bereiken. Bestuurders kunnen hoge doelen nastreven. Veel gebeurt met vallen en opstaan. Er wordt veel geschreven. Veel is uiteindelijk lucht en leegte, maar de kernboodschap valt niet om. Ga niet voorbij aan dat slotwoord van Prediker. Het is het enige woord om niet te relativieren.

De filosoof Jan Hoogland en de manager-filosoof Maarten Verkerk hebben de managementliteratuur verrijkt met een reflectie vanuit Prediker op bestuur en management. Er wordt veel geschreven over management en leiderschap, maar meestal niet met Prediker als basis, terwijl juist dit Bijbelboek zoveel ontvullende levenswijsheid biedt voor bestuurders. Je kunt leven van wat

je toevalt. Je mag proberen te genieten van wat je ontvangt. Dat zijn andere boodschappen voor bestuurders en managers die vooral bezig zijn het regisseren van hun eigen welbevinden en dat van hun organisatie. De levenswijsheid van Prediker zorgt voor ontspanning in het leven. Hoogland en Verkerk sluiten aan bij Wil Derkse in zijn boekje over de *Benedictijnse spiritualiteit. Een levensregel voor beginners*.

Ontvankelijkheid Het leven van bestuurders speelt zich vooral af in het domein van maakbaarheid en beheersbaarheid, waar macht en controle de dienst uitmaken, ook al is rendement niet meetbaar. In dat domein is gewoon ontvangen en aanvaarden maar al te moeilijk. Het is daarom nuttig je er meer rekenschap van te geven dat situaties en omstandigheden je gegeven worden. Dat is de eerste samenhangende boodschap van Prediker voor bestuurders. De tweede samenhangende boodschap die de schrijvers meegeven is om in al die situaties en omstandigheden het goede te doen en rechtvaardig te zijn. Het zijn twee boodschappen die onbevange onvankelijkheid vragen. Onbevange ontvangen is de kern van de levenswijsheid van Prediker. Mensen willen geluk in handen hebben in plaats van maar te moeten afwachten of het hun wordt geschonken. Wie dat niet accepteert, zal rusteloos blijven zoeken naar levensvervulling. De boodschap van de Prediker relativeert veel

van het managementgedrag dat we in de praktijk van alledag tegenkomen.

Storingsgevoelig Zo staan de schrijvers ook stil bij planning. Door te plannen kader je je bestaan in, kun je ambities verwezenlijken, worden slaagkansen vergroot. Maar er is ook een nadeel aan verbonden: hoe meer je je leven plant, hoe storingsgevoeliger je wordt voor alles wat je planning in de weg staat. De les van Prediker (hoofdstuk 3) is dat er voor alles een tijd is, zelfs voor de meest tegenstrijdige dingen als leven en dood, oorlog en vrede. Er is tijd voor gewenste en ongewenste gebeurtenissen. Een goede planning leidt schijnbaar tot beheersbaar bestuur en afnemende kwetsbaarheid. Hoogland en Verkerk vragen aandacht voor het tegendeel. Hoe afhankelijk we worden van planning, hoe gevoeliger we lijken te worden voor de grilligheid van het bestaan. Ik moest hierbij denken aan de verantwoordingslast waar maatschappelijke organisaties in de zorg en het onderwijs mee te kampen hebben. Meten is weten. We proberen alles vast te leggen en te beheersen. Dat is pas kwaliteit. Prediker wijst op de andere kant. Het zorgt voor vervreemding in organisaties. Wie zich volledig afhankelijk maakt van zijn plannen of de noodzaak tot verantwoording tot het uiterste opvoert, heeft geen oog meer voor de onvermijdelijke tegenslagen in het bestaan. De absurditeit van het maakbare en planbare bestaan zorgt voor een streven naar een doorgeslagen perfectie. In onze samenleving proberen we alle risico's uit te bannen. Bestuurders en managers die daar hun geloof aan ontlenen, worden door de

Prediker uitgenodigd om over dit soort zaken na te denken. Hoogland en Verkerk bieden je daarvoor vanuit Prediker goede handvatten. Zo confronteren zij zich ook met managementgoeroe Covey. Anders dan Prediker blijft Covey primair gericht op succes. Beiden stellen de vraag naar wat echt belangrijk is in het leven. Het antwoord van Covey is uiteindelijk gericht op succes. Prediker is een radicale navolger van Christus: ook succes zal op termijn lucht blijken te zijn.

Wijs beraad Doet het er dan helemaal niet toe waarmee we bezig zijn? Prediker maakt zich wel degelijk druk om de

'Onbevangen

ontvangen is de kern

van de levenswijsheid

van Prediker'

resultaten van ons handelen. Het boek staat vol praktische aanwijzingen en aanbevelingen, zoals: als je hakt, loop je risico's, als je je bijl niet slijpt moet je meer kracht gebruiken, als je een kuil graaft, loop je

de kans er in te vallen. Handel daarom verstandig en met overleg.'

Voor bestuurders en managers geldt: voor het beste resultaat moet je niet al te dwaas doen. Als je met wijs beraad te werk gaat, heb je meer kans van slagen. Prediker nodigt uit tot wijsheid. Wijsheid voorkomt controverses. Dwaasheid leidt tot verwarring, twist en onenigheid. Wijsheid maakt mensen verstandig en gematigd in hun optreden. Wijsheid maakt mild en geduldig. Wijsheid wordt gekenmerkt door bescheidenheid en inzicht in eigen beperkingen. Om in wijsheid te kunnen handelen is het nodig om tijd te nemen voor reflectie. Wijsheid vraagt van bestuurders en managers dat zij aanvoelen wat hun eigen sterktes en zwaktes zijn. Vermogen tot zelfreflectie vraagt van je dat je

signalen uit de omgeving vertaalt naar houding of handelingen. Zo worden beslissingen beter gemaakt en organisaties versterkt. Hoe belangrijk rendement, omzet en bonus ook zijn, het zijn niet de waarden die de kwaliteit van bestuur en management versterken.

Hoogland en Verkerk hebben de wijsheid van de Prediker vertaald voor bestuurders, managers en professionals, maar het boek is breder. Het biedt goede aanknopingspunten voor een christelijke visie op overheidsbestuur of kerkelijk bestuur. Durf het boek ook maar eens door deze bril te lezen.

Er komt geen einde aan het aantal boeken dat geschreven wordt en veel lezen mat het lichaam af, zegt Prediker in zijn slotwoord. Toch heb ik deze actuele ethiek met levenswijsheid voor bestuurders met plezier gelezen. Verkerk en Hoogland hebben de spirituele dimensie van besturen op een boeiende wijze onder woorden gebracht. Het boek Prediker reikt daarvoor ook veel inzicht aan.

N.a.v. Jan Hoogland en Maarten Verkerk, *Prediker voor managers. Levenswijsheid voor bestuurders en professionals*. Kampen (Kok/Ten Have), 2010. 171 pagina's, € 18,90.

GOED JAAR VOOR WYCLIFFE BIJBELVERTALERS

Voor Wycliffe Bijbelvertalers Nederland was 2010 een goed jaar. De inkomsten van de organisatie namen gemiddeld met ruim 12 procent toe.

‘De trouw en het geloof van onze gevers is groter gebleken dan de invloed van de financiële crisis. Dat geeft ons hoop en vertrouwen voor de toekomst,’ schrijft bestuursvoorzitter K. van der Mast in het 24 mei gepubliceerde jaarverslag.

Het veertigjarig jubileum was voor de organisatie het hoogtepunt van het jaar. Wycliffe Bijbelvertalers Nederland werft mensen en fondsen voor alfabetiserings- en Bijbelvertaalprojecten. In 2010 werden tien nieuwe veldmedewerkers aangenomen. In totaal had de organisatie eind 2010 157 veldmedewerkers. Wycliffe Bijbelvertalers Nederland zag haar inkomsten in 2010 stijgen, zowel wat betreft de onbestemde giften als wat betreft de bestemde giften voor veldmedewerkers en projecten. De gemiddelde stijging in inkomsten was ruim 12 procent. De inkomsten kwamen uit op 4,3 miljoen euro. Hiervan is 3,8 miljoen euro besteed aan de doelstelling.

ONDERZOEK NAAR LEVENSBESCHOUWING HOOGLERAREN

ForumC start met een onderzoek naar de invloed van levensbeschouwing op wetenschap. Vorige week ontvingen alle Nederlandse hoogleraren een enquête in hun mailbox met daarin vragen over hun eigen levensovertuiging en hun visie op levensbeschouwing en hun werk. Dr. ir. Martine van Veelen, programma-

coördinator geloof en wetenschap bij ForumC, is enthousiast over dit onderzoek. ‘Hoewel in Nederland de discussie over wetenschap, geloof en levensbeschouwing vaak opblaait, zijn er geen cijfers bekend over wat wetenschappers geloven. Dit onderzoek gaat meer duidelijkheid geven.’

Uit Amerikaans onderzoek (Ecklund) blijkt dat de levensbeschouwing van wetenschappers sterk afwijkt ten opzichte van de doorsnee bevolking. Zo heeft bijvoorbeeld slechts 9% van de Amerikaanse wetenschappers een theïstische levensbeschouwing (geloof in een persoonlijke god) terwijl dit percentage onder de bevolking 63% is. Van Veelen verwacht dat ook in Nederland deze resultaten zullen afwijken. ‘De vraag is in welke mate.’

Het onderzoek wordt uitgevoerd door ForumC, centrum voor geloof, wetenschap en samenleving.

REFO500 CONFERENTIE: REFORMATIE ACTUEEL MAKEN

Angelika Müller-Tischer, plaatsvervangend hoofd van de cultuurafdeling van de stad Pforzheim, bezocht onlangs samen met

ongeveer 50 vertegenwoordigers van 15 steden in Duitsland, de tweedaagse Refo500-conferentie voor reformatiesteden in Lutherstadt Eisleben, Duitsland. ‘Ik voel me bemoedigd en weet nu beter hoe ik de reformatie actueel kan maken.’ Uit reacties van andere deelnemers bleek, dat men verder de internationale netwerkfunctie van Refo500 belangrijk vindt voor het slagen van het reformatiejubileum.

De Lutherstadt Eisleben heeft het initiatief voor deze conferentie genomen. Eisleben, de stad waar Maarten Luther werd geboren en waar hij stierf, heeft nog veel authentieke locaties die met Luther te maken hebben.

De minister van financiën van Sachsen-Anhalt, Jens Bullerjahn, en burgemeester Jutta Fischer gaven aan, dat voor hen de reformatie (1517-1648) en de zgn. ‘Reformationsdekade 2017’ van wereldwijde betekenis zijn. ‘Met Luther begon de reformatie in Duitsland, die zich vervolgens ontwikkeld heeft tot een Europese beweging met wereldwijde gevolgen tot op de dag van vandaag,’ aldus dr. Herman Selderhuis van Refo500.

Tijdens de conferentie presenteerden Herman Selderhuis en Karla Apperloo het project Refo500 als een internationaal platform en een netwerkorganisatie. Ute Klopfleisch, hoofd van de afdeling cultuur van Lutherstadt Eisleben, schetste een indrukwekkend overzicht van Luthers leven en werk en de impulsen die daarvan uitgegaan zijn. De reispartners van Refo500 Witte Travel & Tours (USA), Historizon en Beter-uit Reizen (Nederland) informeerden het publiek over de reizen die zij ontwikkelen naar reformatiesteden in Duitsland. Prof. dr. Antz van het ministerie van Economie en Arbeid van Sachsen-Anhalt zei in zijn toespraak ‘Spiritualiteit tussen kerk en toerisme’ dat het nodig is een ander aanbod te ontwikkelen voor mensen van tegenwoordig, die weliswaar minder kerkelijk zijn, maar wel religieus aanspreekbaar zijn omdat ze vaak op zoek zijn naar zingeving, bijvoorbeeld in hun behoefte naar geborgenheid. Dat is de grote uitdaging waar steden en kerken op toeristisch en cultureel gebied voor staan, aldus Antz. Refo500 mediapartner EIKON TV

uit Berlijn presenteerde zijn ideeën om de betekenis van de reformatie in films te laten zien. De verschillende presentaties tijdens de conferentie gaven aanleiding tot inhoudelijke discussies tussen de deelnemers.

Uit de conferentie is duidelijk geworden, dat de belangstelling voor Refo500 bij steden in Duitsland is gegroeid. Sommige steden hebben zich al aangesloten, bijv. de steden Nordhausen, Bretten, Heidelberg en Lutherstadt Eisleben. De verwachting is, dat andere steden zullen volgen. Verder zijn er al veel instellingen uit Duitsland die inmiddels partner zijn, waaronder de LEUCOREA Stichting uit Wittenberg. Aan het einde van de conferentie gaven veel deelnemers aan, dat ze intern zullen overleggen welke mogelijkheden er zijn om toe te treden tot het platform Refo500, waaraan inmiddels meer dan 85 partners wereldwijd meedoen. Hoe het verder gaat met Refo500 in Duitsland is nog een spannende vraag, maar de contacten die Refo500 inmiddels met veel Duitse instellingen heeft zijn veelbelovend, aldus Refo500.

WAAR KOMEN WE VANDAAN?

Het Darwin-jaar 2009 heeft ervoor gezorgd dat het debat over schepping en evolutie in christelijke kring opnieuw is losgebarsten. De discussies erover raken aan een breder debat over geloof en wetenschap, dat prominent op de agenda staat. Voor velen is het thema verbonden met existentiële geloofsvragen. Standpunten in christelijke kring verschuiven en men vraagt zich af waar deze ontwikkeling toe gaat leiden. 'Waar blijven we?' vroeg de gereformeerde bioloog Jan Lever zich al in

1969 af. Herhaalt de geschiedenis zich? ForumC organiseert, in samenwerking met het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme en de Afdeling Wetenschaps-geschiedenis van de VU een symposium over de historie van het debat over schepping en evolutie. Hierbij wordt gekeken naar de ontwikkeling van ideeën in verschillende geledingen van het Nederlands protestantisme in hun historische (soms internationale) context en wordt tevens stilgestaan bij de recent opgelaaide discussies.

Op het programma staan lezingen over negentiende-eeuwse moderne theologie, Herman Bavincks visie op evolutie, veranderende visie op het gezag van de Bijbel onder gereformeerden, en de opkomst van het creationisme. Er is ruimte voor vragen en discussie. Met medewerking van Mirjam Buitenwerf, Wolter Huttinga, Hittjo Kruyswijk, Ab Flipse, Gijsbert van den Brink en Taede Smedes.

Tijd en plaats

Vrijdag 23 september, 13.00 uur
Auditorium, Vrije Universiteit Amsterdam

INTERNATIONALE TOERUSTINGSCURSUS VOOR KERKLEIDERS

Momenteel vindt in Kampen een internationale toerustingscursus plaats voor kerkleiders. De cursus, die op dinsdag 17 mei officieel geopend is, wordt georganiseerd door De Verre Naasten in samenwerking met de Theologische Universiteit Kampen. Ruim twintig kerkleiders uit negen verschillende landen zijn drie weken lang bij elkaar om kennis en ervaring uit te wisselen

over zending en evangelisatie en de rol die godsdienstige denkbeelden hierin spelen.

De deelnemers zijn afkomstig uit Azië, Afrika en Zuid-Amerika en zijn samenwerkingspartners van De Verre Naasten. Tijdens de drieweekse cursus, die plaatsvindt op de Theologische Universiteit Kampen, zijn de deelnemers aan de slag gegaan met het thema 'No other name', over de christelijke boodschap in een niet-christelijke wereld. Op het programma stonden, naast diverse discussies en werksessies, verschillende sprekers. Zo verzorgde Gert Kwakkel, hoogleraar aan de Theologische Universiteit Kampen, een bijdrage over 'andere goden in het Oude Testament', hield Hiralal Solanki, directeur van de Presbyterian Theological Seminary uit India, een lezing over het Hindoeïsme en sprak Gerrit Riemer van De Verre Naasten over syncretisme (de vermenging van verschillende godsbeelden in het geloof). Ook verzorgde een aantal deelnemers tijdens de cursus zelf een programmaonderdeel. De cursus duurt nog tot en met 8 juni a.s. Meer hierover op www.deverrenaaasten.nl.

GKV ONDERTEKENT VERKLARING TEGEN HOMOGEWELD NIET

Op de Internationale Dag tegen homoen transfoobie (17 mei) ondertekende een groot aantal Nederlandse kerken een verklaring waarin zij fysiek, psychisch en verbaal geweld tegen homo's afkeurden. De GKv deed dit bewust niet. Deputaatschap Kerk en Overheid legt uit waarom.

'Waarom staat de naam van de GKv niet onder de verklaring tegen homogeweld? Niet omdat van ons alles kan en mag.

Samen met de CGK en de HHK hebben we ervoor gekozen ter wille van de duidelijkheid niet met een gezamenlijke verklaring mee te doen. Verschillende andere kerken, maar met name de initiatiefnemers achter de verklaring (waaronder het COC) vullen het begrip discriminatie anders in. "Sociale uitsluiting" is voor hen bijvoorbeeld ook het niet toelaten van een homoseksueel samenlevende tot een kerkelijk ambt of het om die reden niet benoemen van een leerkracht aan een christelijke school. De Deputaten Kerk en Overheid sluiten zich met het niet ondertekenen van de verklaring aan bij de generale synode van Zwolle-Zuid in 2008. Deze synode heeft uitgesproken dat een homoseksuele relatie (in de zin van een homohuwelijk) in strijd is met Gods liefdedwet.

In een tv-uitzending vorige week, over de verklaring, bleek nog eens duidelijk hoe anderen de verklaring zien. In reactie op het verwijt van homo's dat kerken nu nog de ruimte houden homoseksuelen van bepaalde dingen uit te sluiten, was de reactie van Jacobine Geel (die daar min of meer namens de ondertekenaars sprak): dit was stap A, een volgende keer stap B...

Voor zo'n uitleg van een blijkbaar multi-interpretabel stuk hebben wij ons willen hoeden. Blijft staan dat we de kerken van harte oproepen elke vorm van 'wegzetten' uit te bannen en homofielgeaarde broeders en zusters van harte een plaats te geven in haar midden.'

Aangenomen:

Naar Alkmaar: kandidaat S.M. Greving te Leeuwarden, die bedankte voor Nieuwleusen, voor Wetsinge-Sauwerd, voor Zaltbommel en voor Zevenbergen.

Naar Amersfoort-de Horsten:

B. Luiten te Zwolle-Centrum, die bedankte voor Wageningen en voor 's-Gravenhage-Zuid/Rijswijk.

Jubilea:

Mariëberg, 25 mei: vijftiengintig jaar predikant: ds. J. van Tuil (1959).

Eelde, 25 mei: vijftiengintig jaar predikant: ds. S. Schaaij (1955).

NIEUW!

Evangelisch College

Het **Evangelisch College** komt voort uit een fusie tussen stichting Evangelische Bijbelscholen en stichting Evangelische Theologische Academie.

BIJBELONDERWIJS BIJ U IN DE BUURT

ETA

Evangelische Theologische Academie

■ Opleidingen Theologie ■ HBO-niveau ■ www.eta.nl

EPS

Evangelisch Pastoraal Studiecentrum

■ Opleiding Pastorale Hulpverlening ■ www.pastoraat.nu

ETS

Evangelische Toerusting School

■ Bijbelcursus ■ 45 locaties in Nederland ■ www.ets-cursus.nl

Evangelisch College ■ www.evangelisch-college.nl

078 - 6190037 | Zonnebloemstraat 4 | 3333 SW Zwijndrecht

De C van Christelijk

Neem nu een proefabonnement op het Nederlands Dagblad.

■ Drie weken

■ Zes euro

Ga naar nd.nl

Nu ook als app

nd ©

DE KRANT MET DE C